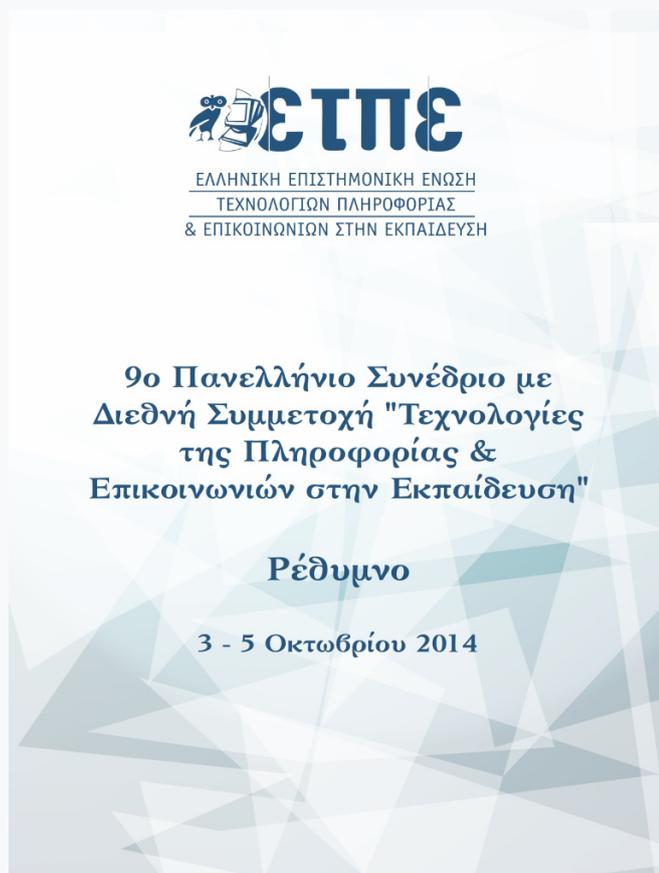

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

(2014)

9ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή "Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση"

«Είμαι άνθρωπος και μιλάω ευγενικά: μία διδακτική προσέγγιση της σχολικής βίας με τη βοήθεια των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών»

Βαρβάρα Κουτρομάνου, Άννα Μυρωνάκη, Γιάννης Παπαδομαρκάκης

To cite this article:

Κουτρομάνου Β., Μυρωνάκη Α., & Παπαδομαρκάκης Γ. (2022). «Είμαι άνθρωπος και μιλάω ευγενικά: μία διδακτική προσέγγιση της σχολικής βίας με τη βοήθεια των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών». *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 129-136. Retrieved from <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/3917>

«Είμαι άνθρωπος και μιλάω ευγενικά: μία διδακτική προσέγγιση της σχολικής βίας με τη βοήθεια των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών»

Βαρβάρα Κουτρομάνου¹, Άννα Μυρωνάκη², Γιάννης Παπαδομαρκάκης³
vanakout2@gmail.com, amironaki@gmail.com, psemp04002@rhodes.aegean.gr

¹Υποψ. Διδάκτ., Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκ/σης, Πανεπιστήμιο Αθηνών,

²Υποψ. Διδάκτ., Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκ/σης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου,

³Διευθυντής Β/θμιας Εκ/σης Δωδ/νήσου,

Περίληψη

Στα πλαίσια της Ημέρας κατά της Σχολικής βίας και του εκφοβισμού προσεγγίστηκε η έννοια της σχολικής βίας σε 24 μαθητές με την αξιοποίηση των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Η διδακτική προσέγγιση πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο project στο της Νεοελληνικής Γλώσσας Γ' Γυμνασίου στο κεφάλαιο 5: «Unicef» της 6^{ης} Ενότητας «*Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών*». Το project, διάρκειας τριών εβδομάδων, υλοποιήθηκε σε σχολείο της Ρόδου, κατά το σχολικό έτος 2013-2014, και είχε ως σκοπό την ανάδειξη της έννοιας της σχολικής βίας και των συνεπειών της. Η επιλογή του θέματος αιτιολογήθηκε από το γεγονός ότι η σχολική βία τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε έξαρση. Στόχος του project ήταν η διάχυση της πληροφορίας και η ευαισθητοποίηση σε θέματα βίας και εκφοβισμού με σκοπό τη δημιουργία αυριανών υπεύθυνων πολιτών. Παρουσιάζονται οι στόχοι του project, η οργάνωση της διδακτικής πρότασης, οι δυσκολίες που προέκυψαν καθώς και η αξιολόγησή του.

Λέξεις κλειδιά: σχολική βία, project, ΤΠΕ

Εισαγωγή

Η διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη σχολική εκπαίδευση δημιουργεί νέα μαθησιακά περιβάλλοντα που ευνοούν την πρόσβαση στην πληροφορία καθώς και τη συνεργασία και την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών ακόμη και αυτών που φοιτούν σε διαφορετικά σχολεία (Ράπτης & Ράπτη, 2001). Οι ΤΠΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ένα επιπλέον εκπαιδευτικό μέσο για να υποστηρίξουν τις διαδικασίες μάθησης των μαθητών που σχετίζονται με τα περισσότερα γνωστικά αντικείμενα. Κατά τη διάρκεια της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και μάθησης τα παιδιά συζητούν, αναλύουν, διατυπώνουν αμφιβολίες, επιλύουν προβλήματα. Στην συγκεκριμένη εργασία η διδακτική προσέγγιση πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο project στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας Γ' τάξης Γυμνασίου στο κεφάλαιο 5: *Unicef* της 6^{ης} Ενότητας *Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών* αξιοποιώντας τις ΤΠΕ. Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού έχει προσεγγιστεί πολυochιδώς και έχει αποτελέσει αντικείμενο ποικίλων διερευνητικών μελετών, διεισδυτικών στοχαστικών αναλύσεων καθώς και επιμέρους εκπαιδευτικών δράσεων. Ευρέως διαδεδομένοι είναι οι όροι της σχολικής βίας, του σχολικού εκφοβισμού καθώς και του "bullying".

Ιστορικά, ο όρος *bullying* καθιερώθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ χρησιμοποιείται ευρέως στην αμερικανική βιβλιογραφία. Στον ευρωπαϊκό χώρο, με εξαίρεση την Ολλανδία και τις σκανδιναβικές χώρες, παρουσιάζεται σαφής διάκριση μεταξύ της βίας και της εν

γένει κακοποίησης. Τέλος, άλλες χώρες δεν εμπεριέχουν τον αντίστοιχο όρο για το “bullying”, ενώ στην Ελλάδα χρησιμοποιείται κατ’αντιστοιχία το γλωσσικό σημαινόμενο “σχολικός εκφοβισμός” (Αρτινοπούλου, 2001). Ο Olweus (1996) θεωρείται πρωτοπόρος στην έρευνα για τη διερεύνηση του φαινομένου του bullying, το οποίο ορίζει ως τη συμπεριφορά εκείνη κατά την οποία: «Ένας μαθητής είναι θύμα εκφοβισμού, όταν εκτίθεται επανειλημμένα, προκλητικά και εσκεμμένα για ένα χρονικό διάστημα σε αρνητικές ενέργειες που εκτελούνται από έναν ή περισσότερους μαθητές. Μία ενέργεια θεωρείται αρνητική όταν κάποιος σκόπιμα βλάπτει ή επιχειρεί να βλάψει ή να ταλαιπωρήσει κάποιον άλλον». Ανάμεσα σε άλλα, θα μπορούσαν να ενυπάρχουν οι μαθησιακές δυσκολίες, οι ιδιαίτερα υψηλές σχολικές επιδόσεις, η έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων, η χαμηλή αυτοπεποίθηση (Κυριακίδου 2009), ένας συνδυασμός όλων ή κάποιων από τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Οι πιο συνηθισμένες εκδηλώσεις της βίας αφορούν:

- στις χειρονομίες, σπρωξιές, κλωτσιές
- στις φραστικές επιθέσεις, απειλές, βρισιές, προσβολές
- στους εκβιασμούς
- στην καταστροφή προσωπικών αντικειμένων
- στην κλοπή
- στη σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση
- στον αποκλεισμό και την απομόνωση από παρέες, ομαδικά παιχνίδια και κοινωνικές δραστηριότητες (ΕΨΥΠΕ, 2010).
- στην επιδιωκόμενη απομάκρυνση των φίλων
- στη διάδοση κακοηθών και ψευδών φημών
- στο ηλεκτρονικό bullying ή cyberbullying.

Οι συνέπειες του φαινομένου δύναται να επηρεάζουν τόσο το θύτη όσο και το θύμα. Για τον θύτη, είναι πιθανή η ανάπτυξη παραβατικών συμπεριφορών στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, η ενδεχόμενη ροπή σε ψυχοδραστικές ουσίες και η περαιτέρω χρήση της βίας. Το θύμα συχνά βιώνει το στίγμα, τη λεκτική βία, την ταπείνωση και τον εξευτελισμό μέσα σε ένα περιβάλλον το οποίο θεωρούσε προηγουμένως ασφαλές (Πετρόπουλος & Παπαστυλιανού 2001).

Όσον αφορά στο σχολείο, η δημιουργία μιας αναστοχαστικής και ενεργητικής στρατηγικής αποτελεί το εφελκυστικό της ορθής και επιτυχούς προσέγγισης του φαινομένου (Ασημόπουλος κ.ά., 2010). Στο πλαίσιο της τάξης, σημαντική προσπάθεια αποτελεί η οργάνωση από τον εκπαιδευτικό βιωματικών εργαστηρίων, όπως το συμβόλαιο της ομάδας, οι συζητήσεις που ενισχύουν την ενσυναίσθηση (Γκόβας κ.ά., 2012). Τέλος, στο επίπεδο της κοινότητας, δύναται να προταθεί η διάχυση της πολιτικής του σχολείου στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο μέσω του ηλεκτρονικού και έντυπου λόγου και η συνεργασία με την τοπική κοινότητα (Καραβόλτσου, 2013).

Μέθοδος project

Τα σχέδια εργασίας αποδίδονται με τον αγγλόφωνο όρο projects (ο όρος προέρχεται από το λατινικό ρήμα *projicere*, που σημαίνει προβάλλω, «προβάλλω προς τα μπρος») και καθιερώθηκε ως όρος της Διδακτικής και ως μέθοδος διδασκαλίας (Ματσαγγούρας, 2002). Με τη μέθοδο αυτή τα παιδιά μαθαίνουν να: παίρνουν αποφάσεις, επιχειρηματολογούν, εξηγούν, προβλέπουν, διαμορφώνουν, ελέγχουν, αναλαμβάνουν, αναφέρουν, καταγράφουν, ενθαρρύνουν το ένα το άλλο, προτείνουν το ένα στο άλλο, αποδέχονται την ευθύνη όσων αναλαμβάνουν, ζωγραφίζουν (Χρυσοφίδης, 2002). Σύμφωνα με τους Katz & Chard (2004), οι βασικοί άξονες (φάσεις) υλοποίησης της μεθόδου project, οι οποίοι

αποτελούν και τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου, είναι τρεις: α) επιλογή του θέματος και διατύπωση του στόχου, σε αυτή τη φάση γίνονται προκαταρτικές συζητήσεις ανάμεσα στους μαθητές και ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές να εκδιπλώσουν τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους για το υπό συζήτηση θέμα, έτσι ώστε να οικοδομήσουν μια κοινή οπτική του θέματος, β) κατανομή σε ομάδες και ο ρόλος τους, διατύπωση επιμέρους θεματικών ενοτήτων, διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης, γ) συγκέντρωση και ταξινόμηση του υλικού, παρουσία των προϊόντων του project, συμπεράσματα, αξιολόγηση. Τα projects, σε σχέση με τον απαιτούμενο χρόνο ολοκλήρωσής τους, διακρίνονται σε μικρά, μέτρια και μεγάλα. Τα μικρά κυμαίνονται από 2-6 ώρες, τα μέτρια από μία μέρα έως μία εβδομάδα και τα μεγάλα από μία εβδομάδα μέχρι και χρόνια. Η επεξεργασία του θέματος γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε ο τερματισμός των εργασιών να συνοδεύεται και από ένα προϊόν όπως ένα βιβλίο, μια έκθεση, μια εκδήλωση (Frey, 2002). Μετά την παρουσίαση των προϊόντων του project από τις ομάδες εργασίας, ακολουθεί το στάδιο των συμπερασμάτων και της αξιολόγησης (Katz & Chard, 2004). Η αξιολόγηση γίνεται από τα ομαδικά και ατομικά επιτεύγματα των μαθητών και το σχεδιασμό της τελικής παρουσίασης των αποτελεσμάτων (Katz & Chard, 2004).

Μεθοδολογική προσέγγιση

Το ζήτημα της σχολικής βίας επελέγη να προσεγγιστεί με τη μέθοδο project. Το project είχε διάρκεια τριών εβδομάδων και υλοποιήθηκαν δραστηριότητες - οι οποίες και αναλύονται παρακάτω - σε 6 διδακτικές ώρες κατά τη διάρκεια του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας της Γ' Γυμνασίου.

Εκπαιδευτικά εργαλεία

Τα εκπαιδευτικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του project ήταν: βίντεο, χρήση διαδικτύου, μηχανές αναζήτησης, λογισμικό hot potatoes, ιστοσελίδες - για παράδειγμα της Unicef - εννοιολογικοί χάρτες (cmaps tools), κολλάζ, glogster, wiki, power point, excel, word.

Επιλογή θέματος

Το βασικότερο κριτήριο επιλογής του συγκεκριμένου θέματος υπήρξε το μεγάλο ενδιαφέρον των μαθητών οι οποίοι είχαν επηρεαστεί και ευαισθητοποιηθεί σχετικά με τους κινδύνους της σχολικής βίας σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς και σε τοπικό. Οι στόχοι του project είναι:

- Οι μαθητές να αναγνωρίζουν τη σημασία του όρου της σχολικής βίας και του εκφοβισμού (bullying).
- Να μάθουν σε δημοκρατικό πνεύμα και με κριτικό τρόπο να επιλύουν περιπτώσεις σχολικού εκφοβισμού.
- Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα σχολικής βίας και στις συνέπειές της αναπτύσσοντας παράλληλα το αίσθημα της ενσυναίσθησης.
- Να εξοικειωθούν με τις ΤΠΕ και να μάθουν με ποιο τρόπο να τις αξιοποιούν.

Η περιγραφή των δραστηριοτήτων που ακολουθούν είναι ενδεικτική και τροποποιείται, απλοποιείται, εμπλουτίζεται, προσαρμόζεται ανάλογα με την ηλικία των μαθητών, τις ιδιαιτερότητες του χώρου, το διαθέσιμο χρόνο.

Στάδιο 1ο - Αφόρμηση (45' λεπτά - στην τάξη)

Οι μαθητές, στα πλαίσια διδασκαλίας της Νεοελληνικής Γλώσσας Γ' Γυμνασίου στο κεφάλαιο 5: *Unicef* της 6ης Ενότητας *Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικογενειακών αξιών* και μετά την

ενημέρωσή τους από τον εκπαιδευτικό, σχετικά με την 6η Μαρτίου, η οποία έχει καθιερωθεί ως Ημέρα κατά της σχολικής βίας και του εκφοβισμού, εκφράζουν τις απόψεις τους για το φαινόμενο με τη μέθοδο της ιδεοθύελλας. Ο εκπαιδευτικός κάνει την ανάγνωση των εφτά (7) σεναρίων της σελίδας 66 από την ιστοσελίδα της ΕΨΥΠΕ (Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου) στο: <http://pelop.pde.sch.gr/via/e/drastiriotitesta3i.pdf> και καταγράφει σε χαρτί τις δια χειρός απαντήσεις των μαθητών. Στο σενάριο 1 το 20% απαντά ότι είναι γεγονός βίας και το 80% είναι απλή σύγκρουση. Στο σενάριο 2 το 70% απαντά ότι είναι περιστατικό βίας και το 30% είναι απλή σύγκρουση. Στο σενάριο 3 το 50% απαντά ότι είναι φαινόμενο βίας και το 50% είναι απλή σύγκρουση. Στο σενάριο 4 το 15% απαντά ότι είναι περιστατικό βίας και το 85% είναι απλή σύγκρουση. Στο σενάριο 5 το 12,5% απαντά ότι είναι επεισόδιο βίας και το 87,5% είναι απλή σύγκρουση. Στο σενάριο 6 το 92% απαντά ότι είναι περιστατικό βίας και το 8% είναι απλή σύγκρουση. Στο σενάριο 7 το 4% απαντά ότι είναι φαινόμενο βίας και το 96% είναι απλή σύγκρουση. Η όλη διαδικασία διαρκεί μία διδακτική ώρα.

Στάδιο 2ο - Σχεδιασμός και υλοποίηση των δραστηριοτήτων

Στη δεύτερη διδακτική ώρα υλοποιούνται 2 δραστηριότητες στο εργαστήριο Πληροφορικής.

Δραστηριότητα 1 (20')

Οι μαθητές στο εργαστήριο Πληροφορικής χωρίζονται σε 8 ομάδες των 3 ατόμων και ο εκπαιδευτικός παραπέμπει την κάθε ομάδα να περιηγηθεί στο παρακάτω link της Unicef το οποίο αναφέρεται στη σχολική βία: http://www.unicef.gr/pdfs/vac2013_facts.pdf και στην ιστοσελίδα του Χαμόγελου του Παιδιού <http://www.e-abc.eu/> καθώς και στην ευρωπαϊκή έρευνα για τον σχολικό εκφοβισμό, που είναι αναρτημένα στο:

http://www.e-abc.eu/files/1/PDF/Research/School_Bullying_Greek.pdf.

Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια.

Δραστηριότητα 2 (25')

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τις οκτώ ομάδες μέσα από το link του Δικτύου Κατά της Βίας στο Σχολείο: <http://www.antibullyingnetwork.gr/>, στην καταγραφή στοιχείων που αφορούν: α) τον ορισμό, β) τις μορφές σχολικής βίας γ) τους τρόπους αντιμετώπισης της σχολικής βίας, δ) βίντεο με ανταλλαγή απόψεων μεταξύ μαθητών ε) το ιστορικό του δικτύου στ) τους στόχους του δικτύου ζ) εκδηλώσεις του δικτύου, και η) να εντοπίσουν το blog της Εταιρείας Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου Ε.Ψ.Υ.Π.Ε και να ενημερώσουν τις υπόλοιπες ομάδες για τις δράσεις της. Στο τέλος γίνεται παρουσίαση των αποτελεσμάτων στην ολομέλεια.

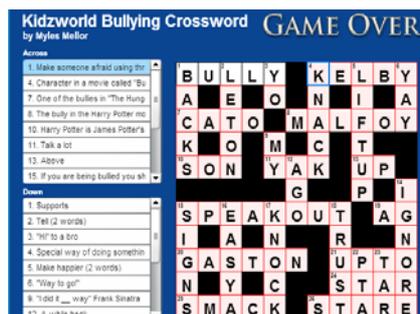
Στην τρίτη διδακτική ώρα υλοποιήθηκαν 3 δραστηριότητες στο εργαστήριο Πληροφορικής.

Δραστηριότητα 1 (30')

Ο εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές χαρτόνια και μαρκαδόρους και τους ζητά να κατασκευάσουν το σύμβολο της ομάδας, το οποίο διέπεται από τους κανόνες που αφενός χαρακτηρίζουν τις σχέσεις των μελών της ομάδας και αφετέρου αποτελούν το αξιακό υπόβαθρο κατά του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού:

Δραστηριότητα 2 (15')

Οι ομάδες λύνουν το σταυρόλεξο, το οποίο παρουσιάζεται στο Σχήμα 1, που αφορά στον σχολικό εκφοβισμό μέσα από το link <http://www.kidzworld.com/article/28765-bullying-crossword-puzzle>, στο οποίο τους παραπέμπει ο εκπαιδευτικός.

Σχήμα 1. Σταυρόλεξο με λήμματα σχολικής βίας

Στη συνέχεια ζητά από τους μαθητές να δημιουργήσουν ένα αντίστοιχο σταυρόλεξο με τη βοήθεια του εργαλείου hot potatoes στο μάθημα της Πληροφορικής καθώς και ένα wiki, με σκοπό να αναρτηθούν όλες οι δραστηριότητες και τα αποτελέσματά τους. Το HotPotatoes είναι ένα πρόγραμμα ανοιχτού λογισμικού με το οποίο μπορούν οι μαθητές να δημιουργήσουν ασκήσεις διαφόρων μορφών για χρήση είτε μέσω internet είτε μέσω υπολογιστή. Το πρόγραμμα διατίθεται ελεύθερα στο: <http://hotpot.uvic.ca/>. Το wiki διατίθεται ελεύθερα στο: <https://www.wikispaces.com/>. Το wiki είναι ένας τύπος ιστοτόπου που επιτρέπει σε οποιονδήποτε να δημιουργήσει και να επεξεργαστεί τις σελίδες του. Σε ένα wiki, διάφορα άτομα μπορούν να γράφουν μαζί. Έτσι, διευκολύνεται η συνεργασία πολλών ατόμων για τη συγγραφή ενός έργου. Αν ένα άτομο κάνει κάποιο λάθος, το επόμενο μπορεί να το διορθώσει. Μπορεί επίσης να προσθέσει κάτι νέο στην σελίδα, πράγμα που επιτρέπει την συνεχή βελτίωση και ενημέρωση. Επίσης στα wiki μπορεί να γίνεται συζήτηση.

Στην τέταρτη διδακτική ώρα υλοποιήθηκαν 2 δραστηριότητες στο εργαστήριο Πληροφορικής.

Δραστηριότητα 1 (45')

Οι ομάδες αναζητούν και αποθηκεύουν σε κειμενογράφο word, με τη βοήθεια του διαδικτύου και της μηχανής αναζήτησης της google στο: <https://www.google.gr/>, ένα άρθρο από εφημερίδες σχετικά με τη σχολική βία και τα αναρτούν στο wiki της τάξης. Γίνεται συζήτηση στην ολομέλεια. Ο εκπαιδευτικός συντονίζει την προσπάθεια, επιλύει προβλήματα, δίνει διευκρινίσεις και κυρίως ενθαρρύνει τη συνεργασία στην αναζήτηση όσο και στη διατύπωση των απαντήσεων. Επίσης οι μαθητές δημιουργούν μια αφίσα στο <http://www.glogster.com/login>. Το Glogster είναι ένα εργαλείο Web 2.0 που επιτρέπει στους χρήστες να δημιουργούν εικονικές αφίσες συνδυάζοντας ενσωματωμένο κείμενο, βίντεο, και μουσική.

Στην πέμπτη διδακτική ώρα υλοποιήθηκαν 2 δραστηριότητες στην τάξη.

Δραστηριότητα 1 (10')

Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει power point με τις φωτογραφίες, δραστηριότητες των μαθητών από τις προηγούμενες συναντήσεις, ώστε να γίνει επισκόπηση και αναστοχασμός.

Δραστηριότητα 2 (35')

Δημιουργήθηκαν κολλάζ με θέματα σχετικά με τη σχολική βία από τις οκτώ ομάδες

Στάδιο 3ο

Στην έκτη και τελευταία διδακτική ώρα υλοποιήθηκαν 2 δραστηριότητες στο εργαστήριο Πληροφορικής.

Δραστηριότητα 1 (10')

Οι μαθητές δημιουργούν έναν συνοπτικό εννοιολογικό χάρτη με έννοιες που συνδέουν τη βία - τον εκφοβισμό και το σχολείο. Η κατασκευή του χάρτη έγινε με το πρόγραμμα IHMC CmapTools. Είναι ένα πρόγραμμα που επιτρέπει στους χρήστες να κατασκευάσουν εννοιολογικούς χάρτες, να τους μοιράσουν σε διακομιστές (CmapServers) οπουδήποτε στο Διαδίκτυο, να συνδέσουν τους Cmaps τους με άλλους Cmaps, να δημιουργήσουν αυτόματα ιστοσελίδες των εννοιολογικών χαρτών και τους servers, να επεξεργαστούν τους χάρτες συγχρόνως με άλλους χρήστες του Διαδικτύου, και να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πληροφορίες σχετικά με έναν εννοιολογικό χάρτη. Το CmapTools χρησιμοποιείται παγκοσμίως σε όλους τους τομείς της γνώσης και από τους χρήστες όλων των ηλικιών για να εκφράσουν γραφικά τη σκέψη τους. Ειδικότερα, το CmapTools χρησιμοποιείται σε σχολεία. Το IHMC CmapTools είναι δωρεάν για χρήση από οποιονδήποτε και οι μαθητές μπορούν να το εγκαταστήσουν στο: <http://cmap.ihmc.us/download/>.

Δραστηριότητα 2 (35')

Ο εκπαιδευτικός μοιράζει σε κάθε μαθητή ατομικά ένα φύλλο αξιολόγησης που περιέχει τα σενάρια του Σχήματος 2. Τους ζητάει να καταγράψουν ξανά την άποψή τους σχετικά με το ποιο από αυτά είναι μια απλή σύγκρουση και ποιο περιστατικό εκφοβισμού και βίας στο σχολείο. Οι μαθητές θα πρέπει να δικαιολογήσουν την απόφασή τους. Η δραστηριότητα αυτή αποσκοπεί στην ανίχνευση της πιθανής διαφοροποίησης των αρχικών αντιλήψεων ως προς τα χαρακτηριστικά του φαινομένου της σχολικής βίας

Μικρά σενάρια

1. Ο Γιώργος και ο Σπύρος παίζουν ποδόσφαιρο. Ο Γιώργος κλοτσά την μπάλα πολύ δυνατά, χτυπάει στο δοκάρι και μετά η μπάλα πέφτει με δύναμη στο κεφάλι του Μάριου.

2. Ο Μπάμπης καθημερινά περιμένει τον Αναστάση έξω από το σχολείο, τον ακολουθεί έως το σπίτι, τον βρίζει και τον τρομοκρατεί.

3. Η Ελένη κυνηγάει τον Αντώνη με μια αράχνη την οποία έβαλε σε ένα δοχείο. Δεν αντιλαμβάνεται ότι ο Αντώνης φοβάται.

4. Η Άννα πολύ συχνά κάθεται πίσω

από τη Μαίρη και της ρίχνει χαρτάκια γιατί της αρέσει να βλέπει τη Μαίρη να ενοχλείται.

5. Η Μαρία και η Λουκία δεν άφησαν τη Στέλλα να παίξει σήμερα μαζί τους γιατί έπαιξε με κάποιο άλλο παιδί χθες το απόγευμα.

6. Η Ζωή δε συμπαθεί καθόλου την Ελένη και της πέταξε την τσάντα στην οροφή του σχολείου. Επίσης την απειλεί ότι αν το πει σε οποιονδήποτε, θα το αναφέρει στον αδερφό της και θα τη δείρει.

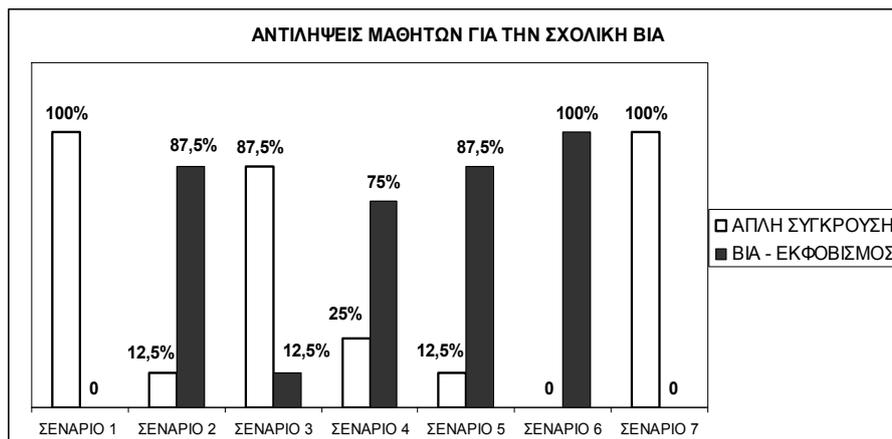
7. Ο Νίκος δανείστηκε το μολύβι της Δέσποινας, αλλά το έχασε.

Σχήμα 2. Προτεινόμενα σενάρια σχολικής βίας της ΕΨΥΠΕ, σελίδα 66
<http://pelop.pde.sch.gr/via/e/drastiriotitinta3i.pdf>

Ο εκπαιδευτικός επεξεργάζεται σε excel τις απαντήσεις των μαθητών και η όλη διαδικασία του project αναρτάται στο wiki των μαθητών ή στο blog του σχολείου, και στην τελική εκδήλωση του σχολείου οι ομάδες παρουσιάζουν τις δραστηριότητες και την αξιολόγηση του project.

Αξιολόγηση του project

Ο εκπαιδευτικός επεξεργάστηκε τα 24 φύλλα αξιολόγησης των μαθητών, σε excel. Στο Σχήμα 3 παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας.

Σχήμα 3. Αντιλήψεις μαθητών για τη σχολική βία

Στο πρώτο σενάριο φάνηκε ότι το 100% των μαθητών θεωρεί το επεισόδιο ως απλή σύγκρουση. Το 87,5% των μαθητών εξέλαβε το περιστατικό του δεύτερου σεναρίου ως εκδήλωση σχολικής βίας. Το ίδιο ποσοστό αντελήφθη το γεγονός του τρίτου σεναρίου ως απλή σύγκρουση. Στο τέταρτο σενάριο το 75% των μαθητών θεώρησε ότι το φαινόμενο αφορούσε στη σχολική βία. Στο πέμπτο σενάριο το 87,5% των μαθητών απάντησε ότι είναι περιστατικό βίας και το 12,5% θεώρησε ότι είναι απλή σύγκρουση. Στο έκτο σενάριο όλοι οι μαθητές θεώρησαν το γεγονός ως περιστατικό βίας και στο έβδομο σενάριο και οι 24 μαθητές απάντησαν ότι το επεισόδιο είναι μία απλή σύγκρουση. Από τα παραπάνω φάνηκε ότι διαφοροποιήθηκαν οι αρχικές αντιλήψεις των μαθητών ως προς τα χαρακτηριστικά του φαινομένου της σχολικής βίας.

Οι μαθητές συμμετείχαν ενεργητικά στη διδακτική διαδικασία. Συγκινητικό ήταν το ενδιαφέρον ιδιαίτερα εκείνων των μαθητών που είχαν δυσκολίες να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του παραδοσιακού μαθήματος στην τάξη. Παρόλα αυτά, ο εκπαιδευτικός συνάντησε δυσκολίες όσον αφορά στη μετεξέλιξη των διδακτικών πρακτικών του στο πλαίσιο αξιοποίησης και εφαρμογής των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, στοιχείο που υποδεικνύει την αναγκαιότητα μεγαλύτερης συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα πιστοποίησης στις ΤΠΕ. Τέλος παρατηρήθηκε μία δυσχέρεια στην προσβασιμότητα στο διαδίκτυο λόγω τεχνικών προβλημάτων καθώς και στη χρήση του σχολικού εργαστηρίου της Πληροφορικής από τον εκπαιδευτικό, επειδή δεν υπήρχε εναλλακτική λύση στο ωρολόγιο πρόγραμμα για να κάνει το μάθημα του ο καθηγητής της Πληροφορικής.

Συμπεράσματα

Κατά την αξιολόγηση του project οι επιδιωκόμενοι στόχοι επιτεύχθηκαν. Οι μαθητές κλήθηκαν να ελέγξουν τις αντιλήψεις τους, με σκοπό να τις επεκτείνουν, να τις αντικαταστήσουν ή να αναπτύξουν νέες αντιλήψεις. Οι μαθητές οδηγήθηκαν σε «αδιέξοδο» και αναρωτήθηκαν γιατί δεν ταίριαζαν οι ιδέες τους με τα αποτελέσματα των αρχικών αντιλήψεων τους. Αυτό τους οδήγησε σε εννοιολογική αλλαγή στο φαινόμενο της σχολικής βίας. Οι ΤΠΕ αποτέλεσαν υποστηρικτικές διαδικασίες της οικοδόμησης της γνώσης των μαθητών. Πρόβλημα δυσκολίας κατανόησης, από πλευράς των μαθητών, των ξενόγλωσσων

ιστοσελίδων, δεν υπήρξε λόγω του καλού επιπέδου γνώσης της αγγλικής γλώσσας. Οι περισσότεροι μαθητές στη συγκεκριμένη ηλικία κατέχουν δίπλωμα επάρκειας. Παρατηρήσαμε ότι στο τέλος του project είχε τονωθεί και αυξηθεί η αυτοεκτίμηση και η αυτοπεποίθηση των μαθητών. Με την υλοποίηση του project αξιοποιώντας τις ΤΠΕ, οι μαθητές ενημερώθηκαν σφαιρικά και πολύπλευρα ώστε ως υπεύθυνοι πολίτες πλέον να ενεργοποιηθούν και να δράσουν ατομικά και συλλογικά σε ζητήματα που αφορούν τη διαχείριση περιπτώσεων βίας και εκφοβισμού. Εν κατακλείδι, η παρούσα εργασία δύναται να συμβάλει στην ευρύτερη αποδοχή της αντίληψης, ότι οι θετικές επιδράσεις της Τεχνολογίας δεν εμφανίζονται απλώς και μόνο από την παρουσία των ΤΠΕ, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο η τεχνολογία χρησιμοποιείται από τους εκπαιδευτικούς. Για το λόγο αυτό, δύναται να προταθεί η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων σε ένα ξεχωριστό και ανεξάρτητο εργαστήριο με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εφόσον με την εφαρμογή τους παρατηρείται μία σημαντική προστιθέμενη παιδαγωγική αξία.

Αναφορές

- Αρτινοπούλου, Β., (2001). *Βία στο σχολείο. Έρευνες και πολιτικές στην Ευρώπη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ασημόπουλος, Χ., Βασιλάκη, Ε., Γιαννακοπούλου, Δ., (2010). Αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο. Στο Γ. Τσιάντης (επ.), *Δραστηριότητες στην τάξη για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ των μαθητών*, Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ΕΨΥΠΕ, Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δάφνη III.
- Γκόβας, Ν., Κατσαρίδου Μ., Μαυρέας Δ., (επ.) (2012), «Δεν φοβάμαι...έχω φίλους, εσύ;» Θεατροπαιδαγωγικό Πρόγραμμα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σχολικής βίας, *Θέατρο και Εκπαίδευση-Δεσμοί αλληλεγγύης*, Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.
- ΕΨΥΠΕ, (2010). Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του παιδιού και του εφήβου, *Γιατί και πώς εκδηλώνεται, Ενδοσχολική βία και εκφοβισμός. Αιτίες, επιπτώσεις, αντιμετώπιση*, Διακρατικό Ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Δάφνη II.
- Καραβόλτσου, Α., (2013). Τι δεν είναι σχολικός εκφοβισμός, *Σχολικός εκφοβισμός – Συνοπτικό εγχειρίδιο αντιμετώπισης σχολικού εκφοβισμού Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*, Αθήνα:2013.
- Katz, G. L., Chard, C.S., (2004). *Η μέθοδος project: Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας των παιδιών της προσχολικής ηλικίας*. (επ. Κόνσολας Μ., μτφρ. Λαμπρέλλη Ρ.) Αθήνα: Ατραπός.
- Κυριακίδου, Μ., (2009). *Επιθετικότητα & εκφοβισμός στο σχολείο: Επιπτώσεις στην ψυχική υγεία και ο ρόλος της πρόληψης*, Ανακτήθηκε στις 18 Φεβρουαρίου 2014 από www.pyxida.org.gr/files/MKiriakidouEpiteEKfovism.ppt
- Ματσαγγούρας, Η., (2002). *Η Σχολική Τάξη*, Αθήνα: Γρηγόρη.
- Olweus, D. (1996). The Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire. Mimeo. Bergen, Norway: Research Center for Health Promotion, University of Bergen.
- Πετρόπουλος, Ν. & Παπαστυλιανού, Α. (2001). *Μορφές επιθετικότητας, βίας και διαμαρτυρίας στο σχολείο (γενεσιουργοί παράγοντες και επιπτώσεις)*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2001). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορίας*, Τόμος Α'. Αθήνα: ιδίων
- Frey, K., (2002). *Η μέθοδος Project*. (μτφ. Μάλλιου, Κ.), Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Χρυσοφίδης, Κ., (2002). *Βιομαθητική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία: η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.